

De Moor proti Belgii, rozsudek ze dne 23. 6. 1994

Stěžovatel: De Moor

Žalovaný stát: Belgie

Číslo stížnosti: 16997/90

Datum: 23.06.1994

Článek Úmluvy: čl. 50
čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: kritéria přípustnosti, přiměřená lhůta/délka řízení, spravedlivé projednání, spravedlivý proces, veřejné projednání, vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

23. června 1994

VĚC DE MOOR

(Rozsudek ve věci De Moor versus Belgie)

Evropský soud pro lidská práva, zasedající v souladu se článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a příslušných ustanovení Jednacího řádu, jako Senát, který tvořili následující soudci: R. Ryssdal, předseda, F. Golcükü, F. Matscher, B. Walsh, J. De Meyer, E. Palmová, L. Wildhaber, G. Mifsud Bonnici, J. Makarczyk, a dále M. – A. Eissen, tajemník Soudu, a H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejné poradě, která se konala dne 28. ledna a 26. května 1994, vynáší následující rozsudek, který byl přijat posledně uvedeného dne:

POSTUP

1. Případ byl Soudu předán Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) dne 13. dubna 1993, a to v rámci tříměsíční lhůty stanovené ve článku 32 odst. 1 a článku 47 Úmluvy. Tomu předcházelo podání stížnosti (č. 16997/90) proti Belgickému království, předložené Komisi podle článku 25 belgickým občanem, panem Jérôme De Moor, dne 26. června 1990. Žádost Komise se opírala o články 44 a 48 a o prohlášení, kterým Belgie uznala obligatorní pravomoc Soudu (článek 46). Předmětem žádosti bylo získání rozhodnutí, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků žalovaného státu podle článku 6 odst. 1.
2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ust. 33 § 3 (d) Jednacího řádu žadatel uvedl, že si přeje zúčastnit se řízení. Taktéž žádal o povolení, aby mohl svůj vlastní případ sám vést (ust. 30 § 1); předseda Soudu jeho žádost povolil dne 25. června 1993.

3. Do ustaveného Senátu byl z moci úřední jmenován pan J. De Meyer, zvolený soudce belgické národnosti (článek 43 Úmluvy), a pan R. Ryssdal, předseda Soudu (ust. 21 § 3 /b/). Dne 23. dubna 1993 předseda Soudu za přítomnosti tajemníka Soudu vylosoval jména ostatních sedmi členů, a to pánů F. Golcükivho, F. Matschera, B. Walshe, C. Russoa, paní E. Palmové, pana G. Misfud Bonnicioho a pana J. Makarczyka (články 43 in fine Úmluvy a ust. 21 § 4). Následně pan J. Wildhaber, náhradní soudce, nastoupil namísto pana Russoa, který se nemohl dalšího projednávání případu zúčastnit (ust. 22 § 1 a 24 § 1).
4. Jako předseda Senátu (ust. 21 § 5) pan Ryssdal prostřednictvím tajemníka Soudu konzultoval se zástupcem belgické vlády (dále jen „Vláda“), žadatelem a delegátem Komise postup řízení (ust. 37 § 1 a 38). V souladu s následně vydaným nařízením obdržel tajemník Soudu dne 15. října 1993 zápis Vlády a dne 20. října žadatelovy požadavky podle článku 50 Úmluvy. Dne 24. listopadu tajemník Komise informoval tajemníka Soudu o tom, že delegát Komise přednese svá pozorování při jednání.
5. Dne 10. prosince Komise předložila spis o řízení před ní, který si vyžádal tajemník Soudu na základě pokynů předsedy Soudu.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy Senátu se veřejné zasedání konalo dne 25. ledna 1994 v Paláci lidských práv ve Strasbourgu. Soud předtím vykonal přípravné řízení. K Soudu se dostavili:

(a) za Vládu

pan J. Lathouwers, náměstek vládního rady, vedoucí oddělení pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, zástupce vlády; pan E. Jakhian, bývalý předseda frankofonní advokátní komory v Bruselu, právní zástupce;

(b) za Komisi

pan J. - C. Geus, delegát;

(c) žadatel.

Soud vyslechl úvodní přednesy pana Jakhiana, pana Geuse a pana De Moora.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Zvláštní okolnosti případu
2. Žadatel, belgický občan narozený v roce 1930, absolvoval kariéru v belgické armádě. V roce 1981 odešel do důchodu s hodností štábní kapitánt. Dne 7. července 1983 získal právnické vzdělání.
3. Žádosti o zapsání do Advokátní komory v Hasseltu
4. Dne 27. května 1983 pan De Moor informoval předsedu Advokátní komory v Hasseltu, že má v úmyslu požádat o zápis do seznamu advokátních koncipientů. Dne 15. června absolvoval s předsedou pohovor.
5. Když se rada advokátní komory na svém zasedání dne 23. června 1983 dozvěděla o žadatelově úmyslu, reagovala poněkud nepříznivým způsobem, avšak dospěla k názoru, že není nutné rozhodnout, jelikož nebyla podána formální žádost.
6. Dne 27. června během telefonického rozhovoru předseda advokátní komory údajně žadateli sdělil, že se rada advokátní komory rozhodla, že je j nezapiše, protože již završil jednu úplnou kariéru a Advokátní komora v Hasseltu má již více než dvě stě členů.
7. Dopisem ze dne 25. srpna 1983 předložil pan De Moor žádost v předepsané formě.
8. Na zasedání dne 8. září se rada advokátní komory rozhodla, že se poradí s předsedou (doyenem) Národní advokátní komory. Dne 6. října po zvážení jeho názoru, podle kterého pro

zamítnutí žádosti pana De Moora neexistovaly žádné důvody („er geen argumenten zijn om de Heer De Moor te weigeren“), rada ze svých členů jmenovala dva zpravodaje.

9. Dne 17. listopadu předseda přečetl zprávu prvního zpravodaje, která byla nepříznivá, a druhý zpravodaj předložil o této věci rozsáhlý materiál. Během projednávání bylo zdůrazněno, že pan De Moor nesložil přísahu, takže nemá právo o zápis žádat. Téhož dne rada žádost zamítla.
10. Předseda advokátní komory o tomto rozhodnutí informoval pana De Moora dopisem ze dne 23. listopadu 1983. Uvedl, že rozhodnutí je ve shodě s praxí rad advokátní komory, podle níž osoby, které završily úplnou kariéru mimo advokacii, nemohly být do seznamu advokátních koncipientů zapsány.
11. Řízení před Státní radou
12. Dne 29. listopadu 1983 pan De Moor podal žádost ke Conseil d'Etat (Státní rada) o tohoto zrušení rozhodnutí z toho důvodu, že Advokátní komora v Hasseltu není „nezávislým a nestranným soudem“ ve smyslu článku 6 odst. 1 Úmluvy.
13. Dne 16. února 1984 rada advokátní komory předložila svou obhajobu. Argumentovala tím, že Státní rada není příslušná a že pan De Moor nemá na řízení kvalifikovaný zájem, jelikož nesložil přísahu a nemůže tedy být do seznamu advokátních koncipientů zapsán. Pokud se týče věci samé, tvrdila, že zamítnutí zápisu mohlo být založeno na jiných důvodech než na těch, které odůvodňují disciplinární opatření. Skutečnost, že žadatel již završil jednu úplnou kariéru, napadené rozhodnutí odůvodňuje, zvláště proto, že žadatel uvedl, že vzhledem ke svému dostatečnému příjmu si přeje zabývat se tím, co považuje za stimulující zaměstnání na část pracovní doby.
14. Pan De Moor předložil svoji odpověď dne 24. dubna 1984. Tvrdil, že nejasnost, týkající se jeho přijetí do advokátní komory, mu znemožnila nalezení advokáta, který by byl připraven se jej ujmout tak, aby mohl přísahu složit; tato překážka mohla být překonána pouze ustanovením advokáta - mistra ad hoc.
15. Dne 15. září, 24. října a 5. prosince 1986 si právní poradce (auditeur), zodpovědný za přípravu případu, vyžádal od advokátní komory různé dokumenty, které mu byly zaslány dne 11. prosince.
16. Dne 20. února 1987 auditeur předložil svou zprávu, která byla žadateli oznámena dne 20. března. Vyjádřil názor, že Státní rada příslušná je a že pan De Moor má zájem na tom, aby rozhodnutí rady advokátní komory bylo zrušeno. Pro absolventy právnických škol neexistovala žádná zákonná povinnost složit přísahu před požádáním o zápis do seznamu advokátních koncipientů. Text rozhodnutí, kterým byl zápis žadatele do tohoto seznamu zamítnut, neuvěděl jako důvod skutečnost, která byla zmíněna ústně dne 27. června 1983 (viz výše uvedený bod 10), že Advokátní komora v Hasseltu má již velký počet právníků. Odkazoval pouze na tu okolnost, že žadatel završil úplnou kariéru mimo advokacii. Ve světle rozsudku Kasačního soudu ze dne 13. května 1952 (viz níže uvedený bod 36) tedy zamítnutí zápisu tohoto druhu mělo být podloženo buď nesplněním podmínek stanovených v článku 428 soudního zákoníku, nebo uchazečovou nepřipraveností nebo nezpůsobilostí pracovat jako právník. V důsledku toho důvod uváděný radou Advokátní komory v Hasseltu neopravňoval rozhodnutí ze 17. listopadu 1983, které mělo být proto zrušeno.
17. Dne 13. května 1987 rada advokátní komory předložila závěrečné tvrzení, které znovu opakovalo tytéž dvě námitky proti přípustnosti žádosti (viz výše uvedený bod 16). Doplnila, že uvedený důvod spadá do rozsahu širokého uvážení, o kterém rada advokátní komory měla za to, že jí v této oblasti přísluší.
18. Dne 21. srpna 1987 prezident Státní rady pan Vermeulen odebral případ senátu, který jej projednával, a stanovil, že by měl být projednán valným shromážděním správního oddělení. Dne 14. září odložil veřejné jednání až do 12. října 1987, jelikož se někteří členové Státní rady nemohli 8. října, což bylo původně stanovené datum, dostavit.
19. Dne 16. září 1987 Národní advokátní komora požádala o povolení vstoupit do řízení. Považovala žádost pana De Moora za nepřípustnou. Jelikož nesložil přísahu a takto nesplnil

jednu ze zákonných podmínek pro zápis, rada advokátní komory mohla dospět pouze k názoru, vůči němuž nelze žádost o jeho zrušení vůbec připustit. Argumentovala dále tím, že Státní rada není příslušná. Podle jejího názoru bylo úmyslem legislativy to, aby pro spory z rozhodnutí rad advokátní komory byly příslušné pouze běžné soudy, nikoliv Státní rada.

20. Dne 12. října 1987 valné shromáždění tento zásah povolilo a vyslechlo účastníky. Poté si předseda vyhradil rozhodnutí.
21. Dne 28. listopadu 1988 si žadatel předsedovi stěžoval na délku řízení. Údajně neobdržel žádnou odpověď.
22. Dne 28. listopadu 1989 podal formální žalobu k bruselské Královské radě pro odepření práva. Dne 7. května 1990 se dozvěděl o rozhodnutí úřadů jeho žalobu neprojednávat.
23. V rozsudku ze dne 24. září 1991 valné shromáždění, kterému předsedal pan Baeteman, prezident Státní rady, poznamenalo, že valné shromáždění, které případ projednávalo až do tohoto okamžiku, ukončilo své rozhodování a nemůže již nadále platně zasedat z důvodu smrti soudce-zpravodaje, jmenování jednoho ze soudců na jiné místo a odchodu pana Vermeulena do důchodu dne 23. května 1991. Následně rozhodlo znovu zahájit ústní řízení před jinak složeným valným shromážděním, a to při jednání, které se mělo konat 15. října 1991.
24. Dne 31. října 1991 toto valné shromáždění, které odmítlo řídit se názorem auditeura, pana De Wolfa, rozhodlo, že námitka, založená na nepříslušnosti Státní rady, byla radone materiae podložena. Mělo za to, inter alia, že: „s přihlédnutím ke vztahům mezi komorami a soudcovskou mocí a ke snaze zachovat nezávislost advokátů [bylo] úmyslem legislativy, aby rozhodnutí rad advokátní komory nespádala pod rozsah přezkumu Státní radou. Rozhodnutí rady advokátní komory tedy [nemohlo] být Státní radou zrušeno. Právo na projednání případu nezávislým a nestranným soudem, které žadatel [dovodil] ze článku 6 odst. 1 [Evropské úmluvy o lidských právech] [ne]znamenal, že [měla] Státní rada projednat záležitost, která [spadala] mimo její příslušnost“. Z tohoto důvodu tedy žádost zamítlo.
25. Příslušné národní právo
26. Rada advokátní komory
27. Každá advokátní komora má jako své administrativní orgány pro advokátní profesi radu advokátní komory (conseil de l'Ordre), předsedu advokátní komory (bâtonnier) a valné shromáždění.
28. Rada advokátní komory se skládá z předsedy advokátní komory a od dvou do šestnácti dalších členů, a to podle počtu advokátů na seznamu advokátů a na seznamu advokátních koncipientů. Rada advokátní komory v Hasseltu sestává kromě předsedy ze čtrnácti členů. Členové jsou přímo voleni valným shromážděním advokátní komory, na které jsou svoláváni všichni zapsaní advokáti (článek 450 soudního zákoníku). Volba se koná před koncem každého soudního roku.
29. Rada vykonává četné funkce administrativní, koordinační, přidělovací, poradní a disciplinární povahy. Pro účely tohoto případu stačí zmínit, že je zodpovědná za vypracování seznamu advokátů a advokátních koncipientů.
30. V příslušné době dal článek 432 soudního zákoníku v tomto ohledu radě ničím neomezenou pravomoc uvážení: „Zápis do seznamu advokátů a do seznamu advokátních koncipientů určí rada advokátní komory. Proti tomuto rozhodnutí není přípustný žádný opravný prostředek, jelikož rada má, pokud se týče složení seznamu advokátů a seznamu advokátních koncipientů, absolutní pravomoc.“ Zákon ze dne 19. listopadu 1992 toto ustanovení novelizoval požadavkem, aby každé zamítnutí zápisu žadatele povinně uvádělo důvody. Navíc podle nového článku 469 bis je proti takovému rozhodnutí přípustné odvolání k radě pro disciplinární odvolání, aniž by to bylo na újmu právu podat později odvolání z právních důvodů ke Kasačnímu soudu. Jiná novela se týkala veřejné povahy řízení. Článek 467 odst. 2 soudního zákoníku nyní stanoví: „Rada advokátní komory, zasedající v disciplinárním řízení nebo quasidisciplinárním řízení, projedná případ veřejně, pokud advokát, proti němuž se řízení vede, nebo osoba žádající o zápis nebo nový zápis, požádá, aby se řízení konalo neveřejně.“
31. Zápis do seznamu advokátních koncipientů nebo do seznamu advokátů

32. Zápis právníka do seznamu advokátních koncipientů nebo členů advokátní komory se řídil a dále se řídí článkem 428 soudního zákoníku: „Nikdo nesmí používat označení advokát nebo vykonávat činnost advokáta, pokud není belgickým občanem nebo občanem členského státu Evropského hospodářského společenství a nevlastní titul doktor práv; musí složit přísahu stanovenou zákonem a být zapsán do seznamu advokátní komory nebo do seznamu advokátních koncipientů. .. Kromě případů, kde tak stanoví zákon, nesmí být k označení advokát připojena žádná další kvalifikace.“
33. Pokud se týče složení přísahy, která je formalitou oddělenou od přijetí za advokátního koncipienta, článek 429 stanoví: „Přísaha musí být složena na veřejném zasedání odvolacího soudu, přičemž kandidáty představí advokát zapsaný jako člen advokátní komory v příslušnosti tohoto soudu po dobu nejméně deseti let, a to za přítomnosti předsedy advokátní komory v místě sídla odvolacího soudu a na návrh Královské rady. Kandidát musí složit následující přísahu: «Tímto přísahám věrnost králi, poslušnost ústavě a zákonům belgického lidu, budu respektovat úctu, která náleží soudům a státním orgánům, a nebudu posuzovat nebo obhajovat žádný případ, který podle svého nejlepšího vědomí a svědomí nepovažuji za spravedlivý.» Tajemník vypracuje zápis z celého řízení a předá každému diplom osvědčující, že byly splněny formální náležitosti.“
34. K zápisu do seznamu advokátních koncipientů podá osoba, která má právnické vzdělání, nebo doktor práv, který obvykle již přísahu složil, sekretariátu advokátní komory žádost o zápis spolu s diplomem, který je opatřen doložkou osvědčující, že složil přísahu. V zásadě obsahuje žádost o přijetí za advokátního koncipienta informace, na jejichž základě může rada advokátní komory zjistit, zda kandidát splňuje požadované standardy bezúhonnosti a slušnosti.
35. Rada advokátní komory zváží, zda kandidát splňuje všechny požadavky, pokud se týče dobrého charakteru, a tedy zda je správnou osobou, která bude nosit označení advokát. Taktéž ověří, že tento nespadá pod zákonné kategorie nezpůsobilosti a neslučitelnosti, stanovené v článku 437 soudního zákoníku, který zní následovně: „Profese advokáta je neslučitelná s: 1. postavením člena soudního sboru, který vykonává svou činnost v normální pracovní době (magistrat effectif), tajemníka a státního úředníka; 2. funkcí notáře (notaire) a soudního sluhy (huissier de justice); 3. průmyslovou nebo obchodní činností; 4. placeným pracovním poměrem nebo činností, ať ve státním nebo soukromém sektoru; toto neplatí, pokud to neohrožuje nezávislost advokáta ani nekompromituje důstojnost advokátní komory ...“
36. Rada advokátní komory má při rozhodování o tom, zda přijmout kandidáty do komory, velmi širokou pravomoc uvážení. Toto uvážení však musí být vykonáváno v mezích stanovených zákoníkem. Ve snaze tyto meze definovat pan Lemmens, auditeur, ve své zprávě (viz výše uvedený bod 19) přijal jako měřítko rozsudek Kasačního soudu ze dne 13. května 1952, týkající se rozhodnutí rady lékárnické komory. Podle zákona ze dne 19. května 1949, který lékárnickou komoru ustavil, byla tato rada vybavena, pokud se týče zápisu do seznamu, podobnými pravomocemi jako rada advokátní komory. Příslušné odůvodnění zmíněného rozsudku zní takto: „... z odst. 3 [článku 2 zákona ze dne 19. května 1949], který stanoví postup při odvoláních proti rozhodnutím o zamítnutí žádostí o zápis, lze ve světle účelu tohoto textu a jeho legislativní historie dovozovat, že rady komory, odpovědné za vypracovávání seznamu komory, mohou odůvodnit zamítnutí žádosti o zápis pouze vadou kvalifikace, na které se žádost zakládá, nebo aktuální nevhodností kandidáta nebo jeho odbornou nezpůsobilostí.“ (Pasicrisie, I, str. 578)

JEDNÁNÍ PŘED KOMISÍ

37. Pan De Moor podal svou žádost ke Komisi dne 26. června 1990. Opíraje se o článek 6 Úmluvy, tvrdil, že rada Advokátní komory v Hasseltu a rada pro disciplinární odvolání nebyly nestranné. Dále si stěžoval na to, že řízení před radou advokátní komory postrádalo spravedlivost, nebylo vedeno veřejně a délka řízení před Státní radou byla přílišná.

38. Dne 6. ledna 1992 Komise prohlásila stížnost (č. 16997/90) za přípustnou, s výjimkou žaloby, týkající se rady pro disciplinární odvolání. Ve své zprávě ze dne 8. ledna 1993 (podle článku 31) vyjádřila svoje jednomyslné stanovisko, že došlo k porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy v každém namítaném bodě.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDLOŽENÉ SOUDU

39. Ve svých zápisech Vláda žádala Soud, aby prohlásil „stížnost za nepřípustnou, nebo za nepodloženou.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Údajné porušení článku 6 odst. 1
2. Pan De Moor tvrdil, že se stal obětí porušení článku 6 odst. 1, který stanoví: „Při rozhodování o svých občanských právech a povinnostech ... má každý právo na spravedlivé a veřejné projednání v přiměřené lhůtě nezávislým a nestranným soudem, zřízeným zákonem. Rozsudek musí být vyhlášen veřejně, avšak tisk a veřejnost mohou být vyloučeny buď po dobu celého procesu, nebo jeho části, a to v zájmu mravnosti, veřejného pořádku nebo národní bezpečnosti v demokratické společnosti, nebo kde to vyžadují zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života účastníků, nebo v rozsahu, který soud považuje za nezbytný, pokud by vzhledem ke zvláštním okolnostem veřejnost mohla být na újmu zájmům spravedlnosti.“
3. Vzhledem k různosti uváděných argumentů je první otázkou, kterou je nutno posoudit, uplatnění tohoto ustanovení.
4. Uplatnění článku 6 odst. 1
5. Soud shodně s Komisí nejprve poznamenává, že se tento případ pouze lehce liší od případu H. versus Belgie, i když se spíše týká zápisu do seznamu advokátních koncipientů než znovupřijetí advokáta, který byl ze seznamu vyškrtnut, do advokátní komory (viz rozsudek H. versus Belgie ze dne 30. listopadu 1987, série A č. 127-B, str. 31, § 40).
6. Je jasné, že se otázka, která vznikla před radou Advokátní komory v Hasseltu, týkala určení práva. Tam, kde legislativa stanoví podmínky pro přijetí k profesi a kandidát na přijetí takové podmínky splňuje, má právo, aby byl přijat. To samozřejmě belgická legislativa uznala, když přijala zákon ze dne 19. listopadu 1992 (viz výše uvedený bod 31), který přihlédl k rozsudku H. versus Belgie, avšak který se na tento případ neuplatní.
7. Podle názoru Vlády pan De Moor nesplnil příslušné požadavky. Před podáním svém žádosti o zapsání nesložil přísahu, ačkoliv článek 428 soudního zákoníku (viz výše uvedený bod 32) stanoví pro formality, které je nutné splnit k zajištění přijetí do profese advokáta, logické pořadí. Žadatel tento logický postup nezohlednil a jednal tedy chybně. To radě Advokátní komory v Hasseltu znemožnilo, aby vydala platné rozhodnutí s tím výsledkem, že názor rady advokátní komory nemůže být rozhodnutím o občanském právu.
8. Žadatel tvrdil, že stanovisko, které rada advokátní komory od počátku zastávala, zapříčinilo, že by marně hledal zkušeného advokáta, v jehož kanceláři by mohl vykonávat svoji praxi a který by jej jako advokát - mistr představil, aby mohl složit přísahu.
9. Soud souhlasí s Komisí a panem De Moorem v tom, že se zamítnutí zápisu se nezakládalo na skutečnosti, že žadatel nesložil přísahu. Jediným odůvodněním rozhodnutí bylo, že kandidát na zápis završil úplnou kariéru mimo advokacii. Předseda Národní advokátní komory navíc vyjádřil své stanovisko, že zápisu zmíněného kandidáta nic nebránilo (viz výše uvedený bod 12). Auditor Státní rady konečně ve své zprávě poznamenal, že právo nevyžadovalo, aby absolvent práv složil přísahu před požádáním o zápis (viz výše uvedený bod 19). Za těchto okolností a vzhledem ke znění článku 428 soudního zákoníku žadatel podle belgického práva mohl pravděpodobně právo na zápis do seznamu advokátních koncipientů uplatnit.
10. Rada Advokátní komory v Hasseltu tedy byla příslušná k určení sporu (kontroverze) o právu, které žadatel uplatňoval a které již bylo Soudem shledáno „právem civilním“ ve smyslu článku

6 odst. 1 (viz výše uváděný rozsudek H. versus Belgie, strany 32-34, §§ 44-48); toto ustanovení se tedy uplatní.

11. Soulad se článkem 6 odst. 1

12. Před radou Advokátní komory v Hasseltu

13. V podání pana De Moora rada Advokátní komory v Hasseltu nebyla nestranným soudem a její řízení v jeho případě nebylo ani spravedlivé, ani veřejné.

(a) Předběžná námitka Vlády

49. Vláda namítala, že žadatel nevyčerpal všechny domácí opravné prostředky: (i) nepodal proti rozsudku Státní rady ze dne 31. října 1991 odvolání ke Kasačnímu soudu z právních důvodů (článek 609 odst. 2 soudního zákoníku); (ii) nepožádal o složení přísahy před antverpským odvolacím soudem a tímto si sám odejmul příležitost získat posudek o své „vhodnosti; (iii) mohl napadnout neoprávněné zamítnutí své žádosti u Kasačního soudu na základě porušení práva (články 608 a 609 odst. 1 soudního zákoníku); (iv) před podáním stížnosti ke Komisi nečekal na výsledek řízení před Státní radou; (v) nepodal odvolání na základě právních důvodů proti zamítnutí ze dne 17. listopadu 1983 (článek 610 soudního zákoníku); a (vi) nepožádal Kasační soud o přenesení příslušnosti z rady Advokátní komory Hasselt z důvodu podjatosti (články 648 a 653 soudního zákoníku).

50. Vláda se nesmí opírat o první část své námitky, protože ji před Komisí nevznesla (viz mezi mnoha jinými rozhodnutími rozsudek Tomasi versus Francie ze dne 27. srpna 1992, série A č. 241-A, str. 39, § 106, viz též Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, č. III, str. 14 a násl., ORAC Praha, 1995). To však neplatí u jejích ostatních pěti částí, které byly v podstatě uváděny již před rozhodnutím o přípustnosti. Žádost o složení přísahy nelze považovat za opravný prostředek, takže možnost podat odvolání proti zamítnutí takové žádosti ze strany odvolacího soudu z právních důvodů je bezvýznamné. Ačkoliv se pan De Moor obrátil na Komisi, aniž počkal na rozsudek Státní rady, neznamená to, že ylo rozhodnutí Komise o přípustnosti stížnosti předčasné (viz výše uvedené body 27 a 38), nebo že byl porušen legitimní zájem žalovaného státu (viz rozsudek Ringeisen versus Rakouskou ze dne 16. července 1971, série A č. 13, str. 38, §§ 91 a 93). Pokud se týče posledních dvou opravných prostředků. Soud má za to, že žadatel zahájil řízení před Státní radou a vedl je k jeho ukončení. Nelze jej kritizovat za to, že se neuchýlil k opravným prostředkům, které by vedly v zásadě ke stejnému závěru a které by mu v žádném případě nenabídly větší naději na úspěch (viz zejména mutatis mutandis rozsudek A. versus Francie ze dne 23. listopadu 1993, série A č. 277-B, str. 48, § 32, viz též Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, č. II, str. 42 a násl., ORAC Praha, 1995). Námitka je tedy neopodstatněná.

(b) K podstatě žalob

51. Pan De Moor zpochybnil nestrannost rady Advokátní komory v Hasseltu jak z důvodu jejího složení, tak s ohledem na osobní nestrannost jejích členů. Rada advokátní komory, složená výlučně z advokátů, sledovala pouze své vlastní zájmy, ať povahy majetkové či nemajetkové; všichni členové zmíněné advokátní komory navíc měli zájem na zachování nezměněného stavu (numerus clausus), který by je ochránil, aby se nemuseli o svou odměnu dělit s více odborníky. Žadatel si dále stěžoval na to, že řízení před radou advokátní komory nebylo spravedlivé a že nebylo veřejné. Rozhodnutí takového orgánu bylo stavovským reflexem; orgán nepostupoval na základě zákonných podmínek pro přijetí do advokátní komory. Nekonal veřejné jednání za účelem posouzení žádosti o zápis, ani své rozhodnutí veřejně nevyhlásil.

52. Komise v podstatě podporuje názor žadatele.

53. Argumenty Vlády se omezily na otázku nestrannosti. Na základě objektivního posouzení by se pan De Moor nemohl racionálně zabývat podezřením vůči radě advokátní komory a obvinít ji, že ho chtěla odstranit jako konkurenta. Završil již úplnou profesionální kariéru a pobíral

starobní důchod, zatímco ve stejném okamžiku rada připustila velký počet advokátních koncipientů, pro které advokacie představovala jediný zdroj příjmů a kteří by tedy byli skutečnými konkurenty. Obavy ze subjektivního nadržování se navíc nemohou zakládat pouze na pověsti o tom, že dva členové rady advokátní komory na vyhlídce kolegy advokáta, který by se v jejich sousedství zavedl, pohlíželi nepříznivě.

54. Soud poznamenává, že podle článku 432 soudního zákoníku (viz výše uvedený bod 31) má rada advokátní komory při projednávání žádosti o zápis do seznamu advokátních koncipientů širokou možnost uvážení. Má však za to, že rozhodnutí, kterým takovou žádost zamítne, musí být založeno buď na nesplnění povinností stanovených ve článku 428 soudního zákoníku (národnost, diplom, složení přísahy), nebo na skutečnosti, že kandidát spadá do kategorie neslučitelnosti nebo že je nevhodný nebo nezpůsobilý věnovat se advokátní profesi (viz výše uvedené body 19, 35 a 36).
55. V tomto případě se zamítnutí zápisu žadatele neodvolávalo na první požadavek a zejména na skutečnost, že nesložil přísahu. Neodvolávalo se ani na neslučitelnost. Ke své platnosti tedy mělo být odůvodněno žadatelovou nevhodností nebo jeho odbornou nezpůsobilostí. Ve své zprávě auditeur, pan Lemmens, dospěl k názoru, že taková nezpůsobilost nemohla být automaticky dovozována z okolnosti, že kandidát již završil úplnou kariéru mimo advokacii, avšak měla být zjištěna na základě zvláštních a konkrétních okolností, za kterých zmíněná osoba vykonávala své předchozí činnosti, s přihlédnutím k tomu, jaký odraz mohly tyto činnosti mít na jeho způsobilost věnovat se advokátní profesi; jelikož o žádné takové okolnosti nebyla učiněna zmínka, napadnuté rozhodnutí nemá žádné zákonné opodstatnění. Soud tento názor sdílí a z tohoto důvodu má za to, že rada advokátní komory případ žadatele spravedlivě neprojednala do té míry, že důvod, který uvedla, nebyl právně platný. Dále má za to, že v příslušné době žadatel neměl k dispozici žádný opravný prostředek (viz výše uvedený bod 31).
56. V té době soudní zákoník neobsahoval žádné pravidlo o veřejném charakteru řízení v souvislosti se zápisem do seznamu advokátních koncipientů (viz výše uvedený bod 31). Při posuzování žádosti pana De Moora se žádné veřejné jednání nekonalo a rozhodnutí rady advokátní komory nebylo veřejně vyhlášeno. Z důvodů stanovených v rozsudku H. versus Belgie (uvedeném výše, str. 36, § 54) měl žadatel právo na veřejné řízení, jelikož neexistoval žádný důvod, který by ospravedlňoval jeho neveřejné konání.
57. Souhrnně tedy napadené řízení nesplnilo požadavky článku 6 odst. 1 a z tohoto důvodu došlo k porušení tohoto ustanovení.
58. Tento závěr znamená, že Soud nepovažuje za nutné jednat o žalobě založené na nedostatku nestrannosti rady advokátní komory.
59. Před Státní radou
60. Žadatel si stěžoval také na délku řízení před Státní radou.

(a) Předběžná námitka vlády

60. Vláda tvrdila, jak již učinila před Komisí, že pan De Moor nevyčerpal domácí opravné prostředky, jelikož nepodal bezodkladnou trestněprávní stížnost pro odepření práva u hlavního státního zastupitelství odvolacího soudu spolu se žádostí o připojení se k řízení jako civilní strana.
61. Soud nemůže proti žadateli použít to, že se neuchýlil k opravnému prostředku, který by vedl v podstatě ke stejnému závěru jako ty, které již sám využil Vláda navíc neprokázala, že by byl takový opravný prostředek účinný. Námitku je tedy nutno zamítnout.

(b) K podstatě žaloby

62. Lhůta, kterou je nutno vzít v úvahu, začala dne 29. listopadu 1983, kdy byla podána žádost o zrušení rozhodnutí rady advokátní komory; skončila dne 31. října 1991 doručením rozsudku Státní rady. Trvala tedy sedm let a jedenáct měsíců.

63. Přiměřenost délky řízení musí být určena vzhledem ke kritériím stanoveným v precedenčním právu Soudu a ve světle okolností případu.
64. Vláda uváděla složitost a citlivou povahu případu, ve kterém Státní rada vydala rozhodnutí v rozporu se stanoviskem auditeura. Zásah Národní advokátní komory, smrt soudce-zpravodaje, odchod jiného soudce a odchod prezidenta do důchodu, to vše přispělo ke zdržení řízení.
65. Podle Komise se o zvláště složitý případ nejednalo, ačkoliv tím vznikl problém pro Státní radu, jejíž valné shromáždění muselo zvolit mezi dvěma stanovisky, a sice přístupem, kterého se držela až do tohoto okamžiku, podle něž nebyla k projednání takové žádosti příslušná, a tím, který navrhoval auditeur, podle něhož příslušná byla (viz výše uvedené body 19 a 27). Zásah Národní advokátní komory nemohl mít na zdržení řízení vliv (článek 54 vládního nařízení ze dne 23. srpna 1948, stanovící pravidla pro řízení před správním oddělením Státní rady).
66. Ve shodě s delegátem Komise Soud rozlišuje dvě lhůty. První počala běžet od podání žádosti Státní radě dne 29. listopadu 1983 (viz výše uvedený bod 15) do projednání před valným shromážděním dne 12. října 1987 (viz výše uvedený bod 23). Od 24. dubna 1984, kdy pan De Moor předložil své protinávrhy, do 15. září 1986, kdy si auditeur vyžádal od Advokátní komory v Hasseltu různé dokumenty (viz výše uvedené body 17-18), nebylo přijato žádné vyšetřovací opatření. Možné vysvětlení tohoto zdržení je takové, že se považovalo za rozumné počkat na výsledek případu H. versus Belgie ve Strasbourgu (viz výše uváděný rozsudek ze dne 30. listopadu 1987, §§ 1,4 a 33-34). Druhá lhůta začala dne 12. října 1987 a skončila dne 31. října 1991 rozsudkem Státní rady (viz výše uvedený bod 27). Tato lhůta byla dobou absolutní nečinnosti, a to až do znovuzahájení ústního řízení dne 24. září 1991 (viz výše uvedený bod 26).
67. Žadatelovo jednání nelze kritizovat. Složitost případu a citlivá povaha otázky, před kterou byla Státní rada postavena, nevysvětluje více než čtyřletou lhůtu, během níž si vyhrazovala právo rozhodnout. Zásah Národní advokátní komory nepostačuje k odůvodnění zdržení řízení. Toto nastalo jeden měsíc před prvním jednáním dne 12. října 1987. Ani ostatní události, na které Vláda odkazovala, výše uvedené zdržení neodůvodňují.
68. „Přiměřená lhůta“ byla tedy překročena a došlo k porušení článku 6 odst. 1.
69. Uplatnění článku 50
70. Podle článku 50 Úmluvy, „Jestliže Soud zjistí, že rozhodnutí nebo opatření soudního nebo jiného orgánu Vysoké smluvní strany je zcela nebo částečně v rozporu se závazky vyplývajícími z (...) Úmluvy, a jestliže vnitrostátní právo této strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků takového rozhodnutí nebo opatření, rozhodnutí Soudu přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“
71. Škoda
72. Žadatel ponechal na posouzení Soudu výši spravedlivého zadostiučinění, které mu přizná s ohledem na majetkovou i nemajetkovou újmu.
73. Vláda se v této záležitosti nevyjádřila. Delegát Komise poznamenal, že pan De Moor nenaznačil rozsah majetkové újmy, kterou mohl utrpět. Pokud se však týče nemajetkové újmy, má právo na finanční zadostiučinění vyšší, než které bylo přiznáno ve věci H. versus Belgie.
74. Soud zamítá nároky žadatele na majetkovou újmu, jelikož nejsou podpořeny žádnou podrobnější informací. Na druhé straně má za to, že pan De Moor utrpěl určitou nemajetkovou újmu, která závěrem o porušení článku 6 odst. 1 není dostatečně napravena. Podle posouzení na základě přiměřenosti mu Soud přiznává 400.000 belgických franků (FB).
75. Náklady a výdaje
76. Žadatel požádal Soud, aby otázku nákladů a výdajů odročil.
77. Ani Vláda, ani delegát Komise svůj názor nevyjádřili.
78. Jelikož pan De Moor vedl případ sám, nemůže požadovat náhradu odměny. Na základě kritérií stanovených ve svém precedenčním právu Soud dospívá k závěru, že v souvislosti s řízením vedeným před Státní radou a orgány Úmluvy vznikly náklady ve výši 40.000 FB.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. zamítá předběžné námitky vlády;
2. rozhoduje, že se článek 6 odst. 1 v tomto případě uplatní a že došlo k porušení tohoto ustanovení;
3. rozhoduje, že žalovaný stát musí zaplatit žadateli do tří měsíců 400.000 (Čtyři sta tisíc) belgických franků za nemajetkovou újmu a 40.000 (čtyřicet tisíc) belgických franků za náklady a výdaje;
4. zamítá zbývající část požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v jazyce anglickém a francouzském a vyhlášeno při veřejném jednání v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 23. června 1994.

Herbert PETZOLD

úřadující tajemník

Rolv RYSSDAL

předseda